

MUTAKALO

Kiliniiki ntswa ya muvhundu wa Ga-Thaba

U thomani

Nga murahu

Kiliniiki ya kale ya Soetfontein (Kha tsha monde) i do imelwa nga kiliniiki ntswa yo fhatwaho (kha tsha u la) ine ya khou engedza zwiimiswa zwa tshimodeni.

Vho Albert Pule

Kiliniiki ntswa yo shandukisa matshilo a vathu vha muvhunduni wa Ha-Thaba, ngei Limpopo. Kiliniiki ya Soetfontein, ye ya vulwa nga 1971, yo vha ina phera mbili fhedzi dza u thusela vathu khadzo, lufhera lwa u bebela khalwo na luwe lune ha vhewa mishonga na zwithu zwothe ngomu.

Vhadzulapo vha kha muvhundu wa Ha-Thaba zwazwino nga 2015 vha vho kona u swikelela kiliniiki ntswa ine ya do thusa miya i fhiraho 800 ya muvhunduni uyo.

Kiliniiki ntswa i khou engedza mutevhe wa zwiimiswa zwa mutakalo kha vundu. Vhadzulapo vha kha vundu vha kona u swikelela kiliniiki dza 444, senthara dza mutakalo dza 26, zwibadela zwa tshiriki zwa 30, zwibadela zwa dzingu zwiyanu, zwibadela zwo khetheaho zwiraru na zwihili zwiwulwane.

Kiliniiki ya Soetfontein ina phera nqa dza u shumela khadzo, lufhera lwa tshumelo dza shishi, lufhera lwa u tsivhudzela vathu (hu nga vha mutshuwo kana HIV na Aids), wadi ya vhafamumakadzi ine ya vha na

khethekanyo tharu (tshipiqa tsha u thoma, lufhera lwa u bebela khalwo, na lwa musi vho no beba), lufhera lwa malagane na lwa u fhatwaho kana u sedza zwivhanghi zwa vhwadze.

I na manese a sumbe o gudelaho, na vhavhili vha re fhasi ha avho na muthihi ane a shuma u thusa.

Kiliniiki iyi yo fhatwa nga Muhasho wa Mutakalo wa Limpopo na uri i do shuma vhekuma kha u dsa tshumelo dza mutakalo kha vathu vha Ga-Thaba.

U thomani muhasho wo vha wo gaganya R11 milioni u tshi itela Kiliniiki ya Soetfontein fhedzi wa shumisa R15,2 milioni kha u fhatwa ha kiliniiki.

Ubva tshe ya vuliwa nga Lambamai, Kiliniiki ya Soetfontein yo no bebisa vhana vha lingano 18.

"Ndi pfa ndi tshi dhiudza vhekuma musi ndi tshi mona na tshimiswa itshi tshiswa na uri zwi do ri thusa sa vhanetshedzi vha ndondola mutakalo uri ri nsethedze tshumelo yo teaho kha tshishavha," Vha no ralo ndi Muongi o Gudelaho, Vho Anna Motimele musi hu tshi khou vulwa kiliniiki iyo lwa tshiofisi.

Kiliniiki iyi yo vulwa lwa tshiofisi nga Murafo wa Khorotshitumbe (MEC) wa Mutakalo wa Limpopo Vho Dokotela Phophi Ramathuba vhe vha amba uri vha na fulufhelo la uri kiliniiki iyi i do dsa tshanduko yavhuqi kha matshilo a vathu.

"Ndi fhulufhela uri kiliniiki iyi i do vha mathomo a zwithu zwavhuqi zwine zwa khou da muvhunduni uyu. Hezwi ndi zwone zwine ra ri tshumelo i khou ya vathuni.

"Ari khou foqa nyimele dzine muthu a do ya kiliniiki a na mukhushwane a vhuya o nwa Panado, zwa nga Panado i lafha malwadze othe," vho ralo MEC Vho Phophi.

Muhasho wa mutakalo wa vundu la Limpopo u nsethedza na u langa tshumelo dza mutakalo kha tshishavha. Zwiimiswa zwa mutakalo kha vundu zwi vbona uri zwitshavha zwothe nga kha vundu zwi a kona u swikelela ndondola mutakalo.

Kha Vho Johana Malahlela vha miwaha ya 44 vha ri u vulwa ha kiliniiki zwi do vha vhwulungela masheleni musi vha tshi isa nwana vawho u toliwa.

"Hu na tshifhinga tshe nda vha ndi tshi shumisa masheleni manzhi musi ndi tshi isa nwana wanga u toliwa. Ndo vha ndi

tshi tea u ya Mankweng kana Polokwane hune tshinwe tshifhinga nda tshi shumisa masheleni a lingano R300 uya sibadela.

"Zwazwino ndi vho kona u tou tshimbila ubva nduni yanga uya kiliniiki hune nwananga a thuswa hone," vho ralo mme a vhana vhavhili.

Vhe vha kovhelana zwi fanaho na zwa Vho Malahlela ho vha vho Kgabo Manamela ha miwaha ya 55 vhe muja wavho wa u tshi shumisa kiliniiki ya kale lwa miwaha minzhi. Vha ri vha khou takalela tshimiswa tshiswa.

"Kiliniiki iyi ntswa i dori thusa vhekuma, nga manqa vhaaluwa vha sa koni u enda

ZWIIMISWA ZWA MUTAKALO LIMPOPO

- Kiliniiki dza 444
- Senthara dza Mutakalo dza 26
- Zwibadela zwa tshiriki zwa 30
- Zwibadela zwiyanu zwa dzingu
- Zwibadela zwiraru zwo khetheaho
- Zwibadela zwivhili zwiwulwane

nyendo ndapfu dza u ya Polokwane," vho ralo.

Murangaphanda wa sialala afha muvhunduni, Khosi ya vhuraru Vho Maisha Molepo vho eletshedza vhadzulapo uri vha songo fhasi kiliniiki iyi musi vha na mbilaelo na muvhuso.

"Kiliniiki heyi asi ya havha vathu," vho ralo, vha tshi khou sumba MEC na vhurumelwa havho.

"Ndi yashu, sa vathu vha Ga-Thaba, na uri a thi khou foqa u di wana ndi tshi khou vhidziwa matshelo hu tshi pfi no fhasi kiliniiki nga nwanano wa u sa takadza nga tshumelo dza muvhuso.

"Arali na ita ngauralo, ndi do vhidza mapholisa vha fara vathu vho fhasi vha valelwa lwa tshifhinga tshilapfu," vho ralo.

Manxili i wana kiliniiki ya tshimodeni

Muphuresidennde Vho Jacob Zuma, vha khou vbona na Mufumakadzi wavho Vho Tobeka Madiba-Zuma musi hu tshi khou vulwa Kiliniiki ya Manxili ngei Nquthu, kha la KwaZulu-Natal. Kiliniiki iyi yo dsa tshumelo dza mutakalo dza khwine kha tshishavha tsha Manxili.

Vho Thandeka Ngobese

Kiliniiki ntswa ya tshimodeni yo duraho R20 milioni ya Manxili ngei Nquthu, kha la KwaZulu-Natal, i do leldza zwithu vhekuma kha tshishavha tshi lingano 13 000 tsha vhuvo ha mahayani.

Kale mirado ya tshishavha yo vha itshi tea u imela kiliniiki thendeleki itshi da tshishavhani luthihi nga nwedzi kana vha ya kha kiliniiki ya tsini ine ya vha kule nga 10km ya ngei Mangeni, kanzhi vho vha vha tshi tshimbila nga milenzhe uri vha kone u wana tshumelo dza ndondola mutakalo. Kiliniiki thandeleki yo vha itshi takuwa kha sibadela tshihulwane

tsha Charles Johnson Memorial, tshine tsha vha kule

Murado wa tshishavha Vho Maqili Buthelezi vho ri arali zwo vha zwi tshi nga itea kiliniiki thendeleki ya pfuka ho vha vha tshi shumisa R54 uri vha kone uya u dzhiya mishonga kha Sibadela tsha Charles Johnson Memorial.

"Kiliniiki iyi ntswa ye ra nwa nga muvhuso washu i do ri thusa vhekuma na uri ri khou livhuwa tshothe," vho ralo.

Vhadzulapo vha KwaZulu Natal vha vho kona u swikelela tshumelo dza mutakalo kha zwibadela zwa vundu zwa 72, magudedzi a vhuongi a 25 na senthara dza mutakalo wa tshishavha dza 18.

Kiliniiki ya Manxili, ye ya vulwa lwa tshiofisi

nga Muphuresidennde Vho Jacob Zuma zwenezwino, i khou tshimbilelana na maitele a muvhuso a Operation Phakisa a u vha Kiliniiki yo teaho ine ya dsa tshumelo dza nthesa zwi tshi elana na maimo a mutakalo wa lushaka.

Mushumo wa u vulwa wo dzehenelelwa nga Mufarisa Minisiqa wa Mutakalo Vho Dokotela Phaahla, MEC wa KwaZulu Natal Vho Dokotela Sibongiseni Dhlomo, mirado ya Komiti ya Phothisofoyo Mutakalo ya KwaZulu Natal, na vhaimeleli vha Mbekanyamushumo ya Mbumbano ya Dzitshaka yo Tangelahlo kha HIV na Aids (UNAIDS), dziMeyara, dzikhantselara na Mahosi.

Kiliniiki i do engedza vhuqidiini ha muvhuso ha u lwa na mutsiko wa malwadze, hu tshi katelwa u phaçalala ha HIV na Aids, u kavhiwa nga Lufhia na u lovha ha vhomme na vhana kha Tshiriki tsha uMzinyathi.

Mufarisa Minisiqa Vho Phaahla vho ralo kha mushumo wa u vula une muhasho wa khou tevhedza ndaela dza Muphuresidennde Vho Zuma kha u tevhezela maano a Pulane ya Mveledziso ya Lushaka (NDP), ine yari uri Afrika Tshipembe li bvelele, vhuvo ha mahayani vhu tea u bveledzwa nga kha ha dzidoroboni.

"Zwipikwa zwa pulane ya Ndindakhombo ya Mutakalo wa Lushaka a zwi nga do swikelelwa arali ra sa vhona uri tshumelo dza mutakalo wa vhuvo ha mahayani dzo khwinifhala, na uri dzi kha vhuimo ho teaho, vho ralo Mufarisa Minisiqa Vho Phaahla.

Ndondola mutakalo kha vundu dzi fhambana ubva kha ndondola mutakalo ya mutheo u ya kha zwibadela zwa vundu. Zwiimiswa izwi a zwi nsethedzi fhedzi tshumelo dza mutakalo, fhedzi magudedzi a vhuongi kha vundu a sumbedzisa uri sisiteme ya mutakalo wa tshishavha i nga engedzwa musi hu tshi vha na vhuonzi ha vhaongi vhane vha khou zwi dzhenela tshikolo.

U fhatwa ha Kiliniiki ya Manxili ndi mvelelo

ya vhuvarani vhekati ha Muhasho wa Mutakalo, Mutheo wa Vho Tobeka Madiba-Zuma na tshishavha.

Ho shumisa masheleni a swikaho R20 milioni kha u fhatwa Kiliniiki ya Manxili. Muhasho wa Mutakalo wo nsethedza masheleni a lingano R16 203 474. 41, ngeno fanitshara na zwiwne zwishumiswa zwa thandela yothe zwo dura R1 624 219. 87. Mutheo wa Vho Tobeka Madiba-Zuma u nsethedza masheleni a fhiraho R2 milioni.

Mufarisa Minisiqa Vho Phaahla vho dovha vha ana kha u vhona uri kiliniiki i farelela kha maimo a mutakalo wa lushaka, ane a foqa

ZWIIMISWA ZWA MUTAKALO KHA LA KWAZULU NATAL

- Zwibadela zwa dzingu zwa 72
- Magudedzi a vhuongi a 25
- Senthara dza mutakalo wa tshishavha dza 18

vhudele, u langa u kavhiwa, u fhungudza miduba milapfu, u vha hone ha mishonga na zwiwne zwishumiswa, tsireledzo na vhuvsireledzi kha vhashumi na vhalwadze, khathihhi na matshiliso avhuqi kha vhashumi.

Ubva tshe kiliniiki ya Manxili ya thoma u shuma, ho no phakelwa khondomu dza vhanna dzi lingano 72 100 ha nsethedzwa tshumelo ya mutakalo kha vhalwadze vha lingano 107.

Kiliniiki ya Manxili i nsethedza tshumelo dza mutakalo dzi ngaho ndondolo ya vhafumakadzi vho dhiwalaho, khentsa ya mbumbelo na u tola Lufhia, u tola na u tsivhudza ngaha HIV.

TSIRELEDZO NA VHUTSIRELEDZI

Kha vha ambe ngaha u tambudzwa ha vhana

Vho Noluthando Mkhize

Musi shango li tshi khou elelwa Maquvha a 16 a u Lwa na u Tambudzwa ha Vhafumakadzi na Vhana, Tshumelo ya Mapholisa a Afrika Tshipembe (SAPS).

yo ita khouwelelo kha tshitshavha uri tshi sa fhumule kha u lwa na u tambudzwa ha vhana.

“Arali vha tshi humbulela uri nwana u khou tambudzwa, vha songo fhumula, kha vha zwi vhiye kha tshiti tsha mapholisa tsha tsini na ha havho kana kha senthara dza thingo dzo fhambanaho dzire hone,” vho ralo Dzhenerala Muhulwane Vho Yvonne Botsheleng, Muhulwane wa Yunithi ya Khakhathi dza Miṭani, Tsireledzo ya Vhana na Milandu ya zwa Vhudzekani (FCS) kha SAPS.

Vhari naho Yunithi ya FCS yo dikumedzela u vhona uri vhana vho tsireledzea, mirado ya muṭa, vhadzedzi na vharangaphanda vha tshitshavha vha tea u shela mulenzhe kha u tsireledza vhana kha u tambudzwa.

“Zwi dzhia muvhundu woṭhe u alusa nwana – ndi vhuḍifhinduleli ha tshitshavha tshoṭhe u dzhia vhuṅe ha u vhona uri vhana vho tsireledzea,” vho ralo Dzhenerala Muhulwane Vho Botsheleng.

Maquvha a 16 a u Lwa na u Tambudzwa ha Vhafumakadzi na Vhana ndi fulo la dzitshakatshaka la u alusa ndivhadzo.

Li vha hone n'waha muṅwe na muṅwe ubva nga dzi 25 Lára, liṅe la vha Duvha la Dzitshakatshaka la u Fhelisa Khakhathi dza u Lwa na Vhafumakadzi, u swika dzi 10 Nyendavhusiku, liṅe la qivhiwa sa Duvha la Dzitshakatshaka la Pfanelo dza Vhathu. Tshikhala itshi tshi dovha tsha katela Duvha la Lifhasi la Vhana na Duvha la Lifhasi la Aids.

Dzhenerala Muhulwane Vho Botsheleng vho sumbedzisa uri Yunithi ya FCS yo khwinisa tshumelo dzayo u vhona uri i nga lwa na vhutshinyi vhu iteaho kha vhana. Izwi zwo isa

kha u fhungudzea ha tshivhalo tsha milandu i vhihwaho na rekhodo ya u gwevhiwa ya avho vha tambudzwa vhana.

Uya nga mbalombalo dza vhutshinyi, vhutshinyi vhu itwaho kha vhana hu tsela fhasi n'waha nga n'waha u bva kha milandu yo vhihwago ya 48 718 nga n'waha wa muvhalelano wa 2012/13 uya kha 45 230 ya n'waha wa muvhalelano wa 2013/14. Phimo ya u gwevhiwa yo gonya uya kha 75%.

Vho engedza ngauri SAPS i nga si kone u lwisana na khakhathi dzi itelwaho vhana na vhafumakadzi nga yoṭhe, fhedzi i ṭoda thikhedzo ya tshitshavha.

U VUSULUDZWA HA YUNITHI YA FCS HU KHOU DZISA TSHANDUKO

Uya nga Dzhenerala Muhulwane Vho Botsheleng, u vusuluswa ha Yunithi ya FCS nga 2010 zwo thusa kha u gwevha lwa vhutshilo hoṭhe ha milandu i itelwaho vhana na vhafumakadzi i fhiraho 1 832.

Yunithi ya FCS yo rwelwa ṭari hafhu nga 2010 nga murahu ha musi yo dzheniswa kha tshumelo khulwane ya mapholisa nga 2006. Ubva tshenetsho yo no engedza tshumelo dzayo kavhili zwazwino ina yunithi dza 176 na mirado ya u ṭoda u swika 2 500 u mona na shango.

FCS i thola vhashumela vhapo vha vhuṭodisise vha na tshenzhemo na vhuḵoni ha nṭhesa kha uri vha thusa u ṭola vhana vho tambudzwa na u kuvhanganya mivhigo ya khothe, khathihi na u nṭshedza vhuṭanzi ho khwaṭhaho khothe.

FCS i dzhenelela kha u pholisa milandu ya zwa vhudzekani kha vhana, milandu yo livhanaho na vhatu hune miṭa ya dzhenelela, u bviswa ha vhana vha re fhasi ha miṅwaha ya 12 na milandu ya kha nyanḍadzamafungo ya elekhtroniki. Masia mavhili ane FCS yo sedzanesa nao zwazwino ndi phonogirafi ya vhana na milandu ya zwa vhudzekani.

“Kha milandu yo vhihwaho ya vhana, hafu na u fhira hayo i kwama u tambudzwa ha vhana lwa

vhudzekani. Izwi zwi khou ṅaniswa nga u vha hone ha nyanḍadzamafungo ya elekhtroniki zwa ita uri hu vhe na phonogirafi ya vhana.

“Zwi tshi ḍa kha u pholisa u vhambadzwa ha vhana, SAPS i na vhomakone vha nṭhesa vhane vha shuma fhasi ha Hawks – Khethekanyo ya Vhuvhekanyandeme ha Vhusedzulusi ha Vhutshinyi (DPCI).”

ZWIṆWE ZWA ZWISUMBI ZWI SUMBEDZAHO URI ṆWANA U KHOU TAMBUDZWA LWA VHUDZEKANI

- Vhuḍifari ho bvaho ha zwa vhudzekani
- U shanduka vhuḍifari
- U kwata, mbiti
- Mutsiko, u lingedza u qivhulaya
- U qihumisela murahu kana mbiti
- Thaidzo dza u tambuluwa
- U tsela fhasi ha kushumele kwawe tshikoloni
- Ubva zwithu nga fhasi, u tshuwa, u bva malofha, u vha na muvhili u songo ḍowelehaho
- U sa ḍigeda musi a tshi tshimbila kana o dzula.

NGELETSHEDZO DZA URI VHANA VHAVHO VHA DZULE VHO TSIRELEDZEA

Dzhenerala Muhulwane vho eletshedza zwi tevhelaho ngaha u tsireledza vhana:

- Kha vha qivhe vuvha ha vhana vhavho na u vhona uri huna muthu ane a khou vha londota tshifhinga tshoṭhe.
- Vha tsheke luṅingo lwa n'wana, kushumisele kwa inthanethe na uri vha davhidzana na nnyi.
- Vha qivhe ngaha muthu ano vha thusa u lela vhana ane vha nga mu thola na hune vhana vha sala hone musi tshikolo tsho bva kana khireshe ine vha dzhena yone.
- Arali vha tshi kundelwa u tevhelaha vhana

vhavho tshikoloni, kha vha vhona uri mudededzi uya qivha muthu we vha ta uri aḍe a dzhie vhana.

- Arali u tambudzwa hu tshi khou bvelela nganogomu muṭani, vha songo zwi dzihela fhasi vha zwi dzumbetshedza ngomu hayani. Kha vha ṭode thuso ya phurofeshinaḵa kha SAPS kana zwiimiswa zwo fhambanaho zwa tsireledzo ya vhana.
- Vhana vha tea u fhulufhedzea kha vhabebi vhavho uri vha thusalee nga u tavhanya kana uri u tambudzwa hu ṭavhanye u vho nala.
- Vhabebi vha tea u qivha na u pfesesa vhana vhavho, vha ambe navho vho vhofoholowa ngaha u tambudzwa na u vhona uri vho tsireledzea.

U vhiwa ngaha u tambudzwa kana u litshedzelwa ha n'wana, kha vha kwame inwe ha ṭhingo dza shishi dzi tevhelaho (vho tendelwa u sa ḍi bula dzina):

- Kha vha rumele Mulaedza wa u Vhiga Vhutshinyi kha: 32211
- Senthara ya ndaelo ya Muhasho wa Mveledziso ya Matshiliso i shumaho awara dza 24: 0800 428 428 (ndi mahala) – vha nga amba na mushumela vhapo kha u wana thuso kana tsivhudzo
- Vha founaho vha nga humbela u amba na mushumela vhapo a bvaho kha senthara ya ndaelo uri a vha kwame nga u puḍedza *120*7867# (mahala) nga luṅingo thendeleki luṅwe na luṅwe
- Ndondolo ya Vhana Afrika Tshipembe: 0861 424453/011 452-4110/imeji:info@childwelfare.org.za
- Nomboro ya SAPS ya u Fhelisa Vhutshinyi: 08600 10 111.

Khakhathi dza miṭani: Kha vha wane ipfi lavho

Miṭa minzhi ya Afrika Tshipembe i kha ḍi vhona khakhathi dza miṭani sa mafungo asa tei u bvela nṅa, fhedzi hoyu ndi mulandu wa vhutshinyi une mulayo wa u dzihela vhuḵando. Muvhuso, nga kha mihasho yo fhambanaho, wo thoma ndangulo dzo fhambanaho dza u fhungudza Khakhathi dza Miṭani.

KHAKHATHI DZA MIṬANI NDI MINI?

Uya nga Mulayo wa Khakhathi dza Miṭani wa vhu 116 wa 1998 ndi:

- maitele maṅwe na maṅwe a u tambudza a katelaho u tambudzwa kha muvhili, lwa vhudzekani, muhumbuloni kana u sa farwa zwavhuḍi kha zwa ikonomi
- u tshinyadza ndaka
- u sala murahu nga tshidzumbe
- u dzhena kha ndaka ya muṅwe muthu u singo wana thendelo yawe
- maitele maṅwe na maṅwe a u tambudza kana u langa hune zwa sia muṅwe o vhasala kana zwine zwa nga khakhisa mutakalo wavho, tsireledzo kana vuvha havho.

THIKHEDZO YA VHAPONDWA VHA U TAMBUDZWA

Huna tshumelo dza thikhedzo ya vhapondwa dzo fhambanaho nahone dzo ḍi kumedzelaho u tikedza na senthara dza u nṭshedza thuso dzi ngaho:

- Senthara ya Ndondolo ya Thuthuzela Senthara idzi dzi wanala kha zwiimiswa zwa mutakalo, dzine ndivho yadzo khulwane ha vha u fhungudza u tambudzwa, u engedza phimo ya zwigwevho na u fhungudza tshifhinga tshi dzhiwaho uri kheisi i swike magumoni.
- Senthara dza Thuso dza Khuseleka Senthara idzi dzi nṭshedza tshumelo kha vhapondwa vha ṭanganaho na khakhathi dza u tambudzwa vha vhafumakadzi na vhana, dzi ngaho u tsivhudzwa kha mutshuwo na thikhedzo ya muhumbulo, ndondola mutakalo, tshumelo ya mapholisa, thikhedzo ya mulayo, tshumelo dza madzulo vhuḵati ha dzinwe. Senthara idzi dzi shuma awara dza 24 kha u nṭshedza tshumelo.
- Yunithi ya Khakhathi ya Miṭani ya SAPS, Tshireledzo ya Vhana na Milandu ya Vhudzekani (FCS). Yunithi ya FCS i lwa na u tambudzwa ha vhana lwa vhudzekani, milandu yo tou livhanaho thwii na muthu (hune muṭa wa kwamea), u bviswa ha vhana zwi siho mulayoni vha miṅwaha ya fhasi ha 12 na milandu i itwaho nga kha nyanḍadzamafungo ya elekhtroniki.

U wana thuso kha vha lidzele: SAPS Crime Stop: 08600 10 111 kana Senthara ya Ndaela ya Muhasho wa Mveledziso ya Matshiliso: 0800 428 428

Arali vha tshi khou tambudzwa vha na pfanelo ya u ita khumbelo ya ndaela ya tsireledzo kha tshiti tsha mapholisa tsha tsini na ha havho kana ha madzhisitara kana vha vhiye mulandu wa vhutshinyi tshiti tshini tsha mapholisa vha ite na khumbelo ya ndaela ya tsireledzo. Ndaela ya tsireledzo ya khakhathi dza miṭani ndi ḵinwalo li bvaho khothe, li tsireledzaho mupondwa kha mutambudzi.

VHA WANA HANI NDAELA YA TSIRELEDZO

UYA NGA MULAYO WA KHAKHATHI DZA MIṬANI, 1998 (MULAYO WA VHU 116 WA 1998)

Ndi nnyi ane a nga ita khumbelo ya ndaela ya tsireledzo?

Muthu muṅwe na muṅwe we a vhuva a vha na vhuḵaka ha muṭani na muhwelelwa.

Ndi lini hune ha vha na vhuḵaka ha muṭani vhuḵati ha muvhigi wa mulandu na muhwelelwa?

Hune vha vha hone kana vho vha vho malana; Hune vha dzula hone kana vho vha vha tshi khou dzula vhoṭhe zwi tshi nga vho malana, naho vha songo malana; Vha kovhelana vhuḍifhinduleli ha u vha mubebi kha n'wana; Vho fhulufhedzana u malana, u pfana kana u vha kha vhuḵaka ha sialala; Vhuḵaka ha malofha kana vhuḵaka nga kha u unḍiwa; Vha tshi dzula vhoṭhe kana vho vhuva vha dzula vhoṭhe.

Ndi nnyi ane a nga itelwa ndaela ya tsireledzo?

Muthu muṅwe na muṅwe ane a vha kana we a vhuva a vha kha vhuḵaka ha muṭani na muvhigi wa mulandu a ita khakhathi ya muṭani kana u lingedza u ita khakhathi muṭani kha muvhigi wa mulandu.

Ndi mushumo wa nnyi wa u qivhadza muvhigi wa mulandu ngaha pfanelo dzawe uya nga DVA?

Muraḵo wa Tshumelo ya Mapholisa a Afrika Tshipembe (SAPS). (Khethekanyo 2) Fomo 1 Ndangulo 2; Nothisi ya muvhigi kha mulandu wa

khakhathi dza miṭani.

Ndi gai hune vha nga ita hone ndaela ya tsireledzo?

Kha Khothe ya Madzhisitara inwe na inwe kana Khothe ya Muṭa yo bveledzwaho nga kha Mulayo wa Phalamennde (Khethekanyo 4(1) vha vhale na khethekanyo 1 (Khethekanyo 12) Khothe inwe na inwe ire vhuḵoni vhuṅe muvhigi wa mulandu a dzula hone, hune a shuma hone kana u tshimbidza bindu jawe hone. Hune muhwelelwa a dzula hone, u tshimbidza hone bindu kana u shuma hone kana khothe inwe na inwe ya kha vhuḵo he mafungo a thoma hone. Muvhigi wa mulandu a nga imelelwa nga ramilayo musi atshi ita khumbelo ya ndaela ya tsireledzo?

• Ee
• Khethekanyo 14
Khumbelo ya ndaela ya tsireledzo i swa kha nnyi ngei Khothe ya Madzhisitara?

• Kha Kileke ya khothe.
• Khethekanyo 4(7)
Ṇwana muṭuku anga ita khumbelo ya ndaela ya tsireledzo a songo thuswa nga mubebi?
• Ee.
• Khethekanyo 4(4)
Ndi lini hune khumbelo ya ndaela ya tsireledzo ya bviselwa nṅa ha awara dzo ḍowelehaho dza khothe kana qivha liṅe la sa vhe la khothe?

Musi khothe yo fushea kha

uri muvhigi wa mulandu u ḍo tambula kana u vha na vhuḵonḍi arali khumbelo ya sa shumiwe nga u ṭavhanya 4(5).

Ndi maṅwalo afhio ane a tea u nṭshedza nga muṭi wa khumbelo musi a tshi ita ndaela ya tsireledzo?

1. Khumbelo i tshimbilelanaho na Fomo 2 ya Ndangulo 4 ya ndangulo dza DVA; khumbelo ya oda ya tsireledzo
2. Afidaviti dza u tikedza dza vhatu vha na vhuṭanzi ha mafungo ayo.

3. Khethekanyo 4(6) na (7).
Hu itea mini arali khothe ya sa bviselwa ndaela ya tsireledzo ya tshifhinga nyana?

Khethekanyo 5(4) Khothe i tea u laedza kileke uri a livhise khophi dzo khwaṭhisedzwaho dza khumbelo na afidavithi ya khumbelo uri zwi iswe kha muhwelelwa nga nḍila yo randelwaho khathihi na nothisi yo randelwaho [Fomo 5 Ndangulo 7]; i itaho khouwelelo kha muhwelelwa ya uri a sumbedzise uri ndi ngani ndaela ya tsireledzo isa tei u bveledzwa.

U bveledzwa ha ndaela ya tsireledzo ya u fhedzisela Khethekanyo 6(1) ndaela ya tsireledzo ya u khunyeledzo i ḍo bva arali muhwelelwa a sa qivhonadza nga qivha lo tiwaho kha tsireledzo ya ndaela ya tshifhinga nyana kana a sa qivhonadza nga qivha lo tiwaho kha nothisi musi hu so ngo iswa ndaela

ya tsireledzo ya tshifhinga nyana. Khethekanyo 6(2) Arali muhwelelwa a qivhonadza nga qivha lo tiwaho kha ndaela ya tsireledzo ya tshifhinga nyana kana kha nothisi a hanedzana na u bviswa ha ndaela ya tsireledzo, khothe i ḍo ya phanda na u pfa mafungo ayo nga vhuḍalo. Ndaela ya tsireledzo yo bveledzwaho khothe i tea u vha i kha fomo yo randelwaho, inga vha yo bva maelana na Fomo 6 ya Ndangulo ya vhu 8; kana Fomo 7 ya Ndangulo ya vhu 8.

Hu itea mini nga murahu ha musi ho no vha na ndaela ya tsireledzo?

Khethekanyo 6(6) Kileke ya khothe u tea u isa khophi dzo khwaṭhisedzwaho dza ndaela ya tsireledzo na waranthi ya u valela kha tshiti tsha mapholisa tsho ṅangwaho nga muvhigi wa mulandu.

U bviswa ha waranthi ya u valela

Khethekanyo 8(1)(a) Waranthi ya u valela itea u bva uya nga kha Fomo 8 ya Ndangulo 9. Musi khothe itshi bvisa ndaela ya tsireledzo, khothe itea u khwaṭhisedza fhungo la waranthi ya u valela. U sa iswa phanda ha u valelwa hu vha hone nga kha u tevhedzela na u thivhela huṅwe na huṅwe, nyimele, pfanelo kana ndaela yo bviswaho nga khothe.